

Asia: VN/10364/2022

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus; työryhmän mietintö

1. Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Ulosottolaitos arvioi ehdotetun muutoksen lähtökohtaisesti hyväksi ja kannattaa vaikutusten tarkempaa arviointia. Muutos yksinkertaistaisi nykytilaa ja olisi velallisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta myös onnistunut.

Millaisia vaikutuksia ehdotuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

Muutos aiheuttaisi Ulosottolaitokselle tietojärjestelmän muutoksesta aiheutuvia vähäisiä kustannuksia. Muutoksesta seuraisi myös ulosottohenkilöstön koulutustarpeita.

Millaisia kustannuksia ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

Muutosten arvioidaan olevan kohtuullisen pieniä. Tietojärjestelmäkustannusten arvioidaan olevan noin 10 000 euroa. Lisäksi muutoksesta aiheutuisi henkilöstön koulutuskuluja.

Mahdolliset muut kommentit ehdotuksesta?

Muutos selkeyttäisi toistuvaistulon ulosmittausmenettelyä ja lisäisi sen ymmärrettävyyttä.

2. Tulojen ulosmittausjärjestelmä

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Ulosmittauksen laskentasääntöjä pidetään nykyjärjestelmässä osittain vaikeaselkoisina ja huollettavien huomioimisessa on nähtävissä epätarkoituksenmukaisuutta. Hallitusohjelmassa 16.6.2023 linjataan, että tulojen ulosmittausta tulee yksinkertaistaa. Mietintöön sisältyvä ehdotus on progressiivinen ja helposti ymmärrettävä. Ehdotettu malli on tuoreen hallituslinjauksen mukainen ja progressiivisuus vaikuttaa oikeudenmukaiselta sekä hyväksyttävältä ratkaisulta.

Ulosmittauksen laskentasääntöjen tulisi olla sellaisia, että ulosmittaus kovenee tulojen kasvaessa ja niiden soveltaminen on mahdollisimman kaavamaista. Ulosoton toimitusmies käsittelee ulosotossa suuren velallismäärään ulosmittauksia, järjestelmä edellyttää asioiden nopeaa ratkaisua ja päätösten

tulee olla mahdollisimman samansisältöisiä riippumatta siitä, kuka hänen asiaansa käsittelee. Kaavamaiset ulosmittauksen laskentasäännöt edistävät myös velallisten yhdenvertaista kohtelua. Laskentasääntöjen on myös mahdollistettava se, että ulosoton toimitusmies voi huomioida velallisen erityiset olosuhteet esim. ulosmittauksen rajoituksena.

Ulosmitattavan määrän tulee turvata velkojen oikeuden maksunsaantiin ja samalla mahdollistaa velalliselle välttämättömät elinkustannukset huomioimalla hänen elatuksensa varassa olevat henkilöt, kuten alaikäiset lapset. Yhteiskunnan ja yksilöiden etu on se, että vain ne velalliset, joiden taloudellinen asema ei tosiasiaa mahdollista velkojen maksua, todetaan ulosotossa varattomiksi. Ulosoton suojaosuutta ei ole perusteltua asettaa liian korkealle, että velkoja saadaan perittyä eikä velalliselle jouduta toteamaan varattomuusesteitä. Ulosoton toteamat varattomuusesteet tuovat velalliselle maksuhäiriömerkintöjä ja hankaloittavat esimerkiksi vuokra-asunnon saamista. Maksamatta jääneet velat lisäävät luotonantajien luottotappioita ja voivat johtaa luotonannon kiristymiseen, joka voisi vaikuttaa laajasti kansalaisiin. Toisaalta liian alhainen suojaosuus ja velallisen käyttöön jäävä riittämätön raha elinkustannusten kattamiseen johtaa siihen, että velallisen toimeentulo maksetaan lopulta yhteiskunnan varoista.

Sopiva ulosmittauksen määrä turvaa velallisen välttämättömät elinkustannukset mutta myös velkojen maksunsaannin. Suojaosuuksia täydentää ulosoton vapaakuukausijärjestelmä, joka lisää ulosmittauksen ulkopuolelle jäävää tuloa.

Ulosotossa peritystä rahamäärästä (1,26 miljardia euroa vuonna 2022), noin 40 %, menee valtiolle esimerkiksi maksamatta jääneisiin veroihin tai muihin julkisoikeudellisiin maksuihin. Valtiolla on huomattava fiskaalinen intressi Ulosottolaitoksen toiminnassa.

Millaisia vaikutuksia uudistuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

-

Millaisia kustannuksia uudistuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

Ulosottolaitos arvioi, että palkanlaskentaorganisaatioille muutoksesta aiheutuisi huomattavia kustannuksia, koska järjestelmien laskentasäännöt tulisi uudistaa. Ulosoton tietojärjestelmässä muutoksia tehtäisiin mm. asiakirjoihin ja käyttöliittymään. Ulosoton sähköisen asioinnin maksukieltolaskuria tulisi myös muuttaa. Arvio muutoksesta aiheutuvista ict-kustannuksista on 150 000-400 000 euroa. Lisäksi muutoksesta aiheutuisi ulosottohenkilöstön sekä palkanlaskentaorganisaatioiden koulutuskuluja, postikuluja, lisääntynyttä asiakasneuvontaa ja viestintää.

Muut mahdolliset kommentit ehdotetuista laskentasäännöistä ja ulosmittausjärjestelmän uudistamisesta?

-

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte lähtökohtaisesti parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

2) ulosmittaus aloitetaan matalammalta tulotasolta (pienempi suojaosuus) ja suojaosuuden ylittävistä tuloista ulosmitataan lievemmin. [Perustelut ovat kohdassa 2]

Voimassa olevan ulosottokaaren mukaan velallisen suojaosuus on suurempi, jos hänellä on elatuksen varassa puoliso, oma lapsi tai puolison lapsi. Työryhmän näkemyksen mukaan olisi perusteltua harkita, tulisiko velallisen elatuksen varassa olevina jatkossa ottaa huomioon ainoastaan lapset eli poistaa mahdollisuus puolison huomioon ottamiseen. Miten arvioitte ehdotusta?

Velallinen on velvollinen toimittamaan ulosottoon kirjallista selvitystä puolison tuloista, kuten toimeentulotukipäätöksen, jotta hänen tulonsa voidaan tarkastaa ja hänet voidaan huomioida suojaosuudessa. Päätökset tehdään yleensä määrääjäksi, jonka jälkeen tiedot päivitetään. Ulosotolla ei ole tilastoja suojaosuudessa huomioitavista puolisoista mutta käytännössä tiedetään, että näitä on vähän. Ulosottolaitos pitää ehdotusta nykyaikaisena ja siksi kannatettavana.

Työryhmä on esittänyt kaksi vaihtoehtoista tapaa elatuksen varassa olevien huomioon ottamiseksi. Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? (Vaihtoehtoja arvioitu mietinnössä s. 57–59). Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

Vaihtoehto 1, jossa kukin elatuksen varassa oleva lapsi korottaa suojaosuuden määrää. [Mallin erityisenä heikkoutena on sen suurempi vaikutus suuri- kuin pienituloisiin, kuten mietinnössä on todettu. Siitä huolimatta tämä johtaisi kokonaisuutena parempaan lopputulokseen kuin vaihtoehto 2, joka tulisi mahdollisesti lisäämään luottokelvottomien lapsiperheiden määrää Suomessa, koska suojaosuus nousisi lapsiperheillä hyvin korkeaksi.]

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

1) kuukausittain ulosmitattava määrä on pienempi ja ulosmittausjärjestelmästä poistetaan ilman velallisen pyyntöä myönnettävät vapaakuukaudet. [Vapaakuukausien käsittely on hidasta ja se työllistää nykyisellään huomattavasti ulosoton virkahenkilöitä. Vapaakuukausijärjestelmä myös osaltaan monimutkaistaa ulosmittausjärjestelmää. Mahdollisuus harkinnanvaraisten vapaakuukausien myöntämiseen tulisi säilyttää, jotta erityistilanteet voidaan huomioida.]

3. Muut mietintöä koskevat huomiot

Kirjoittakaa muut mahdolliset huomionne alla olevaan kenttään

Ulosottolaitoksen edustaja on ollut työryhmässä jäsenenä, ja työryhmä on kuullut asiantuntijana valtakunnanvouti Juhani Toukolaa. Ulosottolaitoksen esiin tuomat näkökohdat on huomioitu työryhmän mietinnössä kiitettävästi. Ulosottolaitos ei ota valmistelun tässä vaiheessa kantaa mietinnössä esitettyihin ulosmittausprosentteihin tai euromääriin. Ulosmittausjärjestelmän uudistamista koskeva ehdotus vaikuttaa hyvältä mutta myös sen rakenteen arviointi edellyttää laajempaa selvitystä, kuten mietinnössä on todettu.

Kivistö Jarmo
Ulosottolaitos

Tammenkoski Riina
Ulosottolaitos